

ÖZGÜN ARAŞTIRMA

TOPLUMSAL İŞLEVSELLİĞİN TOPLUM TEMELLİ ARAŞTIRILMASI: KOCELİ'DE BİR ÖN ÇALIŞMA

AN INVESTIGATION OF SOCIAL FUNCTIONING IN A GROUP OF PEOPLE LIVING IN KOCAELI: A PRELIMINARY STUDY

¹*Mustafa Yıldız, ²Kübra İpçi, ²Aysel İncedere, ²Ayşe Kırçalı, ²Saniye Ebibi, ²Nuray Soykal, ²İlkay Soykal, ²Aynur Ayhan, ²Uğur Ceco

ÖZET

Amaç: Kocaeli'de yaşayan bireylerin toplumsal işlevselliğini yansıtan bireysel ya/ya da toplumsal davranışlarının/alışkanlıklarının sıklığını saptamaktır. **Yöntem:** Toplumsal işlevselliği değerlendiren ölçeklerde yer alan bireysel ve toplumsal davranış alışkanlıkları gözden geçirilerek 50 maddeden oluşan bir sormaca formu hazırlandı. Alışkanlıkların sıklıkları 4 derecede ele alındı. Form 30 kişide denendi ve maddelerin anlaşılmasındaki sorunlar giderildi. Nüfus özelliklerini de içerecek biçimde hazırlanan formun son hali toplumu temsil ettiği düşünülen her eğitim düzeyinden 450 kişiye gelişigüzel örnekleme yöntemiyle uygulandı.

Bulgular: Kocaeli'de yaşayan 425 kişinin bulguları değerlendirmeye alındı. %29'u ilkökul, %24'ü ortaokul, %31'i lise ve %16'sı üniversite mezunu olan bireylerin %55'i erkek, %61'i evli ve yaş ortalaması 37 idi. Toplumsal alışkanlıklar, genel olarak kadının ev işlerinde erkeğin ise dış işlerde konumlandığı geleneksel toplum yapısına uyan bir örneği ortaya çıkardı. Dans etkinliklerine katılım (%15) ve bir derneğe üye olma (%23) çok az görülürken gazete okuma erkek cinsi ile kitap okuma ise kadın cinsi ile ilişkili bulundu.

Tartışma: Bireysel alışkanlıklar toplumda yaygın olarak benimsenen davranışları yansıtır. Bireyin toplumsallaşmasını gösteren alışkanlıkların kabaca bilinmesi toplumsal işlevselliği değerlendirme ölçeğinin geliştirilmesi için iyi bir yol göstericidir.

Anahtar sözcükler: *Toplumsal davranışlar, toplumsal alışkanlıklar, toplumsal işlevsellik, Kocaeli*

Aim: The aim of this study is to determine the frequency of individual and social behaviours/habits which represent social functioning of people living in Kocaeli.

Methods: A 50-item questionnaire was prepared after individual and social behaviors/routines in social functioning assessment scales were scrutinized. The frequencies of the habits were evaluated by using 4 levels. The questionnaire was tried on 30 people and the problems about its comprehensibility were reevaluated. Final version of the questionnaire including part of demographic information was applied on 450 people from every level of education that presumably represent the community via convenient sampling.

Results: The results of 425 people living in Kocaeli were selected for evaluation. Twenty-nine per cent of the participants were graduated from primary school, 24% from secondary school, 31% from high school, and 16% from university degree. Fifty-five per cent of the individuals were males, 61% were married and the mean age was 37 years. Social habits revealed an example of traditional social structure which women in general occupy with housework while men engage in outside works. The participation of dance activities (15%) and having a membership of any association (23%) rates were quite low. Furthermore, while reading newspaper was significantly correlated with male gender, reading books was correlated with female gender.

Conclusion: Individual habits reflect the common behaviors of society. Roughly knowing the individuals' habits which represent their socialization is an excellent guide in developing a social functioning assessment scale.

Keywords: *Social behaviors, social habits, social functioning, Kocaeli*

GİRİŞ

İnsan toplumsal bir varlıktır, anne-baba, geniş aile, akrabalar, yakın çevre ve içinde yaşadığı toplumdaki etkileşimlerle kişiliğini oluşturur. Her ne kadar belirlenmiş kalıtsal bir donanımla dünyaya geliyorsa da doğduğu andan itibaren etkileşimde bulunduğu insanlar ve ekolojik çevresi sayesinde belli alışkanlıkları edinir. Alışkanlıklar kişinin çevreye uyumunu sağlayan ve yaşamını kolaylaştıran kalıplaşmış davranışlardır. Davranış alışkanlıkları bireysel olmakla birlikte içinde yaşadığı toplumla etkileşiminden doğduğu ve yine aynı toplumla, dolayısıyla diğer toplumlarla da bütünleşmesini sağladığı için bu alışkanlıklar ya da davranışlar kabaca toplumsal işlevsellik olarak nitelen-dirilmektedir. Toplumsal işlevsellik terimi yaygın olarak kullanılmasına rağmen tanımı konusunda tam bir uzlaşma bulunmamaktadır. Toplumsal işlevsellik, "toplumsal yetkinlik", "toplumsal uyum", "toplumsal başarı" ve "toplumsal işlevsizlik" gibi terimlerle de anılmaktadır¹. Toplumsal işlevsellik aynı zamanda yaşamın fiziksel, duygusal ve toplumsal alanlarında

işlevsel olma olarak tanımlanan yaşam kalitesi² anlamında da kullanılmaktadır. Yaşam kalitesi ya da Türkçe ifadesiyle yaşam nitelikleri kişinin toplumsal bir varlık olarak yaşamını sağlıklı bir şekilde sürdürebilmesi için edindiği ve işlediği yaşamsal ve toplumsal alışkanlıklar bütünüdür. Biz burada toplumsal işlevselliği bireyin toplumsal bir varlık olarak yaşamını sağlıklı bir biçimde sürdürebilmesi için içinde yaşadığı toplumla bütünleşmesi anlamında değerlendireceğiz.

Toplumsal işlevsellik genel olarak şu alanlarda değerlendirilmektedir: 1) Kendine bakım ve bağımsız yaşama becerileri. Kişi kendisine bakabiliyor mu? Başkasının yardımına gereksinim duymadan yaşamını bağımsız bir şekilde sürdürebiliyor mu? Beslenme, para yönetimi, sağlığıyla ilgilenme, toplumsal kaynakları kullanabilme konularında bağımsız ve yetkin bir davranış ortaya koyabiliyor mu? 2) Kişilerarası ilişkiler. Kişi aile üyeleriyle, arkadaşlarıyla, meslektaşlarıyla, komşularıyla, akrabalarıyla ve diğer insanlarla nasıl ilişki kurmaktadır? Onlarla olan ilişkileri beklenen düzeyde mi-

ABSTRACT

¹ Kocaeli Üniversitesi Tıp
Fakültesi Ruh Sağlığı ve
Hastalıkları AD
Kocaeli, Türkiye

² Kocaeli Üniversitesi Sağlık
Bilimleri Enstitüsü Ruhsal
Rehabilitasyon AD
Kocaeli, Türkiye

Geliş:
15.08.2017

Kabul:
04.10.2017

Sorumlu yazar

*Mustafa Yıldız
Ruh Sağlığı ve Hastalıkları AD
Tıp Fakültesi,
Kocaeli Üniversitesi,
Kocaeli, Türkiye

e- posta:
myildiz60@yahoo.com

dir? 3) Görevlerini yerine getirme. Kişi işçi, öğrenci, öğretmen, ev hanımı, sporcu ya da müzisyen olarak kendisinden beklenen görevleri yerine getirebilmekte midir? 4) Boş zamanı değerlendirme ve etkinlik yapma. Kişi zamanını anlamlı bir şekilde mi değerlendiriyor yoksa boşa mı geçiriyor? Kendi kendine ya da başka insanlarla birlikte bir etkinlikte bulunuyor mu? 5) Toplumla bütünleşme. İlk dört maddedeki işlev ve yetkinliklerle birlikte kişi içinde yaşadığı toplumla bütünleşebiliyor mu^{3,4}? Görüldüğü gibi toplumsal işlevsellik, kişinin çevresiyle bütünleşmesini sağlayan alışkanlıklar ya da beceriler bütünüdür.

Bir bireyi sağlık ya da hastalık açısından değerlendirirken toplumsal işlevsellik düzeyinin belirlenmesi önemlidir. Çünkü toplumsal işlevsellik aynı zamanda toplumsal ilişki becerileri olduğu için kişinin başarımını ortaya koyan bir göstergedir. Bedensel ya da ruhsal hastalıklar bireyin toplumsal işlevsellik düzeyini de etkiler. Ruhsal hastalıklar açısından özellikle yetiyitimine yol açan şizofreni, şizoaffektif bozukluk, alkol madde bağımlılığı, iki uçlu bozukluk gibi ciddi ruhsal hastalıklarda toplumsal işlevsellik bozulur. Toplumsal işlevselliğin bozulma düzeyi yetiyitiminin belirlenmesinde önemli bir göstergedir. Toplumsal işlevsellik düzeyi belli oranda düşmüş olan ve en azından bir süreliğine yetiyitimi yaşayan hastalar için tedavi hedefleri daha sağlıklı bir şekilde ortaya konabilir ve uygun iyileştirme hizmetleri düzenlenebilir. Bireylerin yetiyitimine bağlı olarak Sosyal Güvenlik haklarından yararlanması da mümkün olur. Toplumsal işlevsellik düzeyinin düzenli olarak değerlendirilmesi aynı zamanda hastalığın gidişi hakkında da bilgi sağlar⁴.

Toplumsal işlevselliğin değerlendirilmesi

Toplumsal işlevsellik hem nesnel belirteçler (hastanın işi var mı? Eşi/sevgilisi var mı? Bağımsız olarak yaşayabiliyor mu? Toplumsal ilişkileri var mı?) hem de öznel belirteçler (hastaların toplumsal durumlarla ilgili duyguları, düşünceleri ve görüşleri) açısından ele alınabilir. Standart bir değerlendirme açısından nesnel belirteçler ön plana geçmektedir. Ancak toplumsal işlevselliği değerlendirmek için geliştirilen ölçeklerin kuramsal modelleri ve evrensel olarak kabul görmüş tanımlarının olmadığı da akılda tutulmalıdır⁵. Bunun nedeni toplumsal işlevselliğin kültüre duyarlı yanlarının olmasıdır⁶. Örneğin spor etkinlikleri açısından bakıldığında mahallesinde yüzme havuzu olmayan, açık ya da kapalı alan sporu yapılan kuruluşlar bulunmayan bir bireyden yüzme, tenis oynama, futbol ya da basketbol gibi oyunları oynama alışkanlığı, dans kültürünün yaygın olmadığı bir çevrede kişilerden dans etme alışkanlığı edinmesi beklenmez. Kültürel olarak kadın ve erkeklerin iş bölümlerinin açıkça ayrılmış olduğu bir toplumdaki bireylerden karşı cinsin yaptığı işlerle ilgili alışkanlıklar geliştirmesi beklenmez. Bireyin içinde yaşamış olduğu kültürün oluşturduğu alışkanlıklar ve çevresindeki insanların beklentileri toplumsal alışkanlıkların belirlenmesi açısından önemlidir. Ancak kültürel yapıyı dikkate alarak geliştirilmiş olan toplumsal işlevsellik ölçekleriyle sağlıklı bir değerlendirme yapılabilir.

Toplumsal işlevselliği değerlendirmek için sıkça kullanılan ölçeklere göz atıldığında her birinde belli alanların sorgulandığı görülür. Örneğin 73 maddeden oluşan Sosyal İşlevsellik Ölçeği'nde 1) Toplumsal çekilme, 2) Kişiler arası

ilişkiler, 3) Bağımsızlık-başarım, 4) Eğlenti (recreation), 5) Öncü toplumsal etkinlikler, 6) Bağımsızlık-yetkinlik, 7) Meslek/iş yaşamı alanları alt sorularla sorgulanmaktadır⁷. 34 maddelik Yaşam Kalitesi Görüşmesi'nde 1) Günlük faaliyetler, 2) Toplumsal ilişkiler, 3) Mali konularda yeterlilik, 4) Genel olarak işlevsellik, 5) Aylık gelir ve 6) Sağlık durumu sorgulanmaktadır⁸. 21 maddelik Şizofrenide Yaşam Nitelikleri Ölçeği'nde 1) Kişiler arası ilişkiler, 2) Ruhsal bulgular, 3) Kişisel eşya ve günlük faaliyetler, 4) Mesleki rol sorgulanmaktadır⁹. 19 maddelik Şizofreni Hastalarında İşlevsel İyileşme Ölçeği'nde 1) Sosyal işlevsellik, 2) Sağlık ve tedavi, 3) Günlük yaşam becerileri, 4) Mesleki işlevsellik alanları sorgulanmaktadır¹⁰. Kişisel ve Sosyal Performans Ölçeği'nde 1) İş ve okul gibi sosyal yararı olan aktiviteler; çalışma ve öğrenim görmek dâhil, 2) Kişisel ve sosyal ilişkiler, 3) Özbakım, 4) Rahatsız edici ve saldırgan davranışlar sorgulanmaktadır¹¹.

Yukarıda sıralanan ölçeklerden anlaşılmaktadır ki toplumsal işlevselliğin değerlendirilmesinde işlevselliği genel olarak kapsayan belli alanların mümkün olduğunca nesnel ölçütlerle sorgulanması gerekmektedir. Ana alanların 1) Özbakım, 2) Bağımsız yaşama, 3) Kişiler arası ilişkiler (aile, arkadaş, komşular vb), 4) Boş zamanı değerlendirme ve eğlenti ve 5) İş ve okul gibi mesleki etkinlikler (görev işlevselliği) olduğu anlaşılmaktadır. Bu alanlarla ilgili olarak kültüre duyarlı sorularla alınacak olan somut bilgiler/veriler bireylerin toplumsal işlevselliği hakkında doyurucu bir değerlendirmeye olanak sağlayabilir.

İçinde yaşanan toplumun alışkanlıkları bilinirse bireylerin hastalıkla birlikte neleri kaybettiklerini ve iyileşerek de neleri tekrar kazandıklarını daha sağlıklı bir şekilde değerlendirmek mümkün olabilir. Bu çalışmanın amacı toplumsal işlevselliği nesnel olarak değerlendiren, kültüre duyarlı, kolay uygulanabilir bir ölçeğin geliştirilebilmesi için bir ön çalışma olarak Türk toplumunda bireysel/toplumsal alışkanlıkların son 6 aydaki yaygınlığını saptamaktır.

Yöntem

Çalışma grubundan MY, Kİ, Aİ ve AK alanda kullanılan ölçekleri inceledi, işlevsellik alanları ile ilgili maddeleri Türk kültürüne uygun olarak anlaşılır ifadelere dönüştürdü ve yeni bir sormaca formu hazırladı. Çalışma ekibi sormacanın bütün maddelerini gözden geçirdi ve yeniden düzenledi. Bu sormaca 30 kişide denenerek anlaşılmayan maddeler anlaşılır hale getirildi, anlamsız olarak değerlendirilen maddeler çıkarıldı ve taslak sormaca formu 50 maddelik son haline getirildi. Çalışma ile ilgili etik kurul onayı Kocaeli Üniversitesi'nden alındı (KÜ GOKAEK 2016/265). Toplum genelini temsil edecek örneklem sayısı %95 güven aralığı ve %5 hata payı (margin of error) ile en az 385 olarak hesaplandı¹². Anket formu gelişigüzel örnekleme yöntemiyle toplumun değişik kesimlerini yansıtan her eğitim düzeyinden 450 kişiye araştırmacılar tarafından uygulandı. Formun doldurulması yaklaşık 10-15 dakika sürdü. Soruların özellikle son 6 aydaki alışkanlıkları göz önüne alınarak yanıtlanması için vurgu yapıldı.

İstatistiksel Çözümleme

Verilerin çözümlenmesinde SPSS 22 programı kullanıldı. Veriler ortalama ve standart sapma olarak verildi. Cinsiyet ile alışkanlıklar arasındaki ilişkinin incelenmesinde parametrik

olmayan testlerden Kruskal Wallis Testi uygulandı. İstatistiksel olarak $p < 0.05$ önemlilik için yeterli kabul edildi.

Bulgular

Çalışmaya katılan 450 kişiden 25'inin formu eksik bilgi içerdiği için çözümlenmeye alınmadı. Kalan 425 katılımcının bilgileri çözümlendi. Katılımcıların nüfus özellikleri Çizelge 1. de sunuldu.

Çizelge 1. Çalışmaya katılan kişilerin (n=425) nüfus özellikleri.

Özellikler	Ortalama ± SS	Aralık	Sayı	Yüzde
Yaş	36.99±12.04	18-65		
Cinsiyet (Er.)			232	54.6
Evde yaşayan kişi sayısı	4.02±1.82	1-14		
Eve giren aylık gelir (TL)	3145±2249	500-20.000		
Aylık bireysel gelir (n=312)	2013±1251	350-10.000		
Eğitim	5 yıl ve altı		123	28.9
	Ortaokul		103	24.2
	Lise		131	30.8
	Üniversite		63	14.8
	Lisansüstü		5	1.2
Medeni durum	Evli		261	61.4
	Bekar		147	34.6
	Boş/dul/ayrı		17	4.0
Annenin eğitimi	İlkokul ve altı		334	78.6
Babanın eğitimi	İlkokul ve altı		301	70.8
Ailede bakıma muhtaç kişi			56	13.2
Sürekli ilaç kullanımını gerektiren süregelen hastalık	Bedensel		74	17.4
	Ruhsal		9	2.1
	Bedensel ve ruhsal		8	1.9
Meslek	Çalışan ve emekli		308	72.5
	Ev hanımı		97	22.8
	Öğrenci		20	4.7
Son 6 ayda günlük sigara kullanımı	Birkaç adet		67	15.8
	Bir pakete yakın		85	20.0
	Bir paketten fazla		46	10.8
Son 6 ayda alkol kullanımı	Özel günlerde		95	22.4
	Haftada 1-2 kez		27	6.3
Son 6 ayda madde kull.	Ayda 1-2 kez		7	1.6

Yaş ortalaması 37, %61'i evli olan ve %55'ini erkeklerin oluşturduğu bu grubun eğitim düzeyi Türkiye'deki eğitim ortalamalarıyla benzerdi (TÜİK 2011 verilerine göre ilkökul mezunu %32, Ortaokul mezunu %19, lise mezunu %18, üniversite mezunu %8)¹³. Evde yaşayan kişi sayısı ortalama 4 (TÜİK verisi 3,8), eve giren aylık gelir ortalama 3000 TL idi. Buradan hanede kişi başına düşen gelirin ortalama 750 TL (TÜİK 2016 verisi 1375 TL) olduğu tahmini hesabı yapıldı.

dı^{14,15}. Çalışan kişiler (n=312) incelendiğinde bireysel gelir ortalaması 2000 TL idi. Katılımcıların %31'i günde yaklaşık bir paket sigara tüketirken %6'sı haftada en az 1-2 kez düzenli alkol kullanıyor, %2'si de ayda en az 1-2 kez düzenli madde kullanıyordu.

Türkiyede yaşayan halkın nüfus verileriyle uyuşan bu grubun toplumsal işlevselliği yansıttığı varsayılan alışkanlıkları cinsiyet farklarını ortaya koyan çözümlenmeye Çizelge 2'de gösterildi.

Tartışma

Sormaca formlarını tamamlayan 425 kişinin Türkiye'de yaşayan halkın küçük bir temsilcisi olduğu varsayıldı.

Öz bakım alışkanlıkları incelendiğinde bireylerin çoğunun saat 08.00'den önce uyandığı, her gün el-yüz yıkadığı, diş fırçaladığı, iç çamaşırı ve çorap değiştirdiği ve haftada bir kez tırnak kestigi görüldü. Erkeklerin çoğu ayda bir kez saç tıraşı olurken, üçte biri her gün, üçte biri de haftada 2-3 kez sakal tıraşı oluyordu. Kadınların çoğunun özel günlerde makyaj yaptığı, ayda bir kez de epilasyon/ağda yaptığı saptandı. Banyo yapma sıklığı çoğunlukla (%47.5) haftada 3-4 kez idi. Öz bakım alışkanlıklarından banyo yapma ve tırnak kesme sıklığı erkeklerde daha fazla iken, el-yüz yıkama, diş fırçalama, saç tarama ve iç çamaşırı değiştirme sıklığı kadınlarda daha fazla idi.

Bağımsız yaşam alışkanlıkları incelendiğinde bireylerin çoğunun her gün evdeki işlere yardımcı olduğu ve evden dışarı çıktığı görüldü. Her gün yaşam alanını düzenleme alışkanlığı %45 oranında idi. Hiç çamaşır yıkamayan (%35), ütü yapmayan (%38) ve yemek/sofra hazırlamayan (%25) bir grup vardı. Bunların erkek cinsiyetinden olduğu görüldü. Yemek-sofra hazırlama, çamaşır yıkama, ütü yapma, yaşam alanını düzenleme ve evdeki iş bölümüne katkıda bulunma alışkanlıkları açıkça kadın cinsiyetinde daha fazla idi. Bireylerin %65'i ulaşım araçlarını en az haftada birkaç kez kullanmakta idi.

Eğlenti etkinlikleri açısından bireylerin bir kısmı bazı etkinlikleri hiç yapmamakta idi. Dans etkinliğine katılmayı (%85), spor etkinliklerini izlemeye gitmeyi (%61), sergi/seminer/müze gitmeyi (%58), spor amaçlı bir etkinliği (%57), yap-boz/bulmaca çözmeyi (%50), kitap okumayı (%45), dikiş/dantel/tamir işleri yapmayı (%49), tavl/satranç/okey oynamayı (%43), sinema/tyatroya gitmeyi (%42), her gün tempolu yürüyüş yapmayı (%40) hiç yapmayan azımsanamayacak bir grup vardı. Bireylerin üçte biri haftada 1-2 kez kafe/çay bahçesine gidiyor ve dışarıda (restoran vb yerler) yemeğe çıkıyordu. Her gün müzik dinleyenlerin oranı %58 iken, gazete okuyanların oranı %41 idi. Eğlenti etkinliklerinden spor amaçlı etkinlik yapma, spor etkinliklerini izlemeye gitme, müzik dinleme, gazete okuma, tavl/satranç/okey oynama, kafe-çay bahçesine gitme, restoranda yemek yeme, ilgi duydukları yerleri gezme ve ibadethaneye gitme sıklığı erkeklerde daha fazla iken, kitap okuma ve dikiş/dantel/tamir işleri yapma sıklığı kadınlarda daha fazla idi.

Kişilerarası ilişkiler açısından incelendiğinde grubun %89'unun ikiden fazla arkadaşı olduğu, %71'inin akrabalarıyla ayda 1-2 kezden fazla görüştüğü, %50'sinin beraber yaşadığı kişilerle ayda 1-2 kezden fazla etkinlik yaptığı, %41'inin arkadaşlarıyla birlikte ayda 1-2 den fazla etkinlik yaptığı, %44'ünün sorunlarını ve sevinçlerini çoğunlukla ve %35'inin ise ihtiyaç duyduğunda birlikte yaşa-

dığı kişilerle paylaştığı görüldü. Buna karşın herhangi bir derneğe üye olmama oranı %77 idi. Görüşülen bireylerin çoğunun (%72) sevgilisi ya da eşi vardı. Arkadaşları ile görüşme sıklığı ile sorun ve sevinçlerini paylaşma sıklığı açıkça kadınlarda daha fazla idi.

İş ve meslek yaşamı incelendiğinde grubun %64'ünün düzenli bir işi olduğu görüldü. Çalışma hayatına katılma erkeklerde daha sıklıkla. Grubun çoğu (%80) mesleki ya da hobi amaçlı bir kursa katılım göstermemişti.

Çizelge 2. Bireysel alışkanlıkların yüzde olarak dağılımı ve cinsiyet farkı analizi (en sık olandan başlayarak).

	Öz bakım								P
Uyanma saati	8'den önce	66.1	8-10 arası	24.0	12 sonrası	9.3	10-12 arası	6.6	AD
Toplam uyku süresi	6-8 saat arası	62.4	8-10 arası	20.2	6 saatten az	14.8	10 saat üstü	2.6	AD
El-yüz yıkama	Her gün	95.8	Hf da 3-5 kez	2.4	Hf da 1-2 kez	1.2	Hiç	0.7	<0.001
Diş fırçalama	Günde 1 kez	39.8	Günde 2 kez	36.7	2-3 günde bir	14.8	Hf da bir	8.7	AD
Banyo yapma	Hf da 3-4 kez	47.5	Hf da 1-2 kez	28.7	Her gün	22.4	Ayda 1-2 kez	1.4	<0.001
Saç tarama	Günde 1-2 kez	54.6	Hf da 3-4 kez	20.2	Hiç	18.4	Haftada 1 kez	7.1	<0.001
Tırnak kesme	Hf da bir kez	59.1	2 hf da bir	26.4	Hf da birden fazla	8.5	Ayda bir	6.1	0.016
İç çamaşırı değiştirme	Her gün	54.4	2-3 günde bir	36.0	Hf da 1-2 kez	9.2	Ayda 1-2 kez	0.5	<0.001
Çorap değiştirme	Her gün	75.1	2-3 günde bir	20.9	Hf da 1-2 kez	3.8	Ayda 1-2 kez	0.2	AD
Parfüm kullanma	Her gün	44.0	Hf da 1-2 kez	20.5	Hiç	20.5	Hf da 3-4 kez	15.1	AD
Makyaj yapma	Özel günlerde	64.2	Her gün	19.7	2-3 günde bir	10.9	Hf da 1-2 kez	5.2	-
Epilasyon/ağda yapma	Ayda bir kez	52.3	6 ayda bir	22.8	Ayda birden fazla	16.6	2-3 ayda bir	8.3	-
Sakal tıraşı olma	Her gün	30.6	Hf da 2-3 kez	30.6	Hf da bir kez	22.4	Ayda 1-2 kez	16.4	-
Saç tıraşı olma	Ayda bir kez	54.1	Ayda birden çok	22.3	2-3 ayda bir	17.2	6 ayda bir	6.4	-
Bağımsız Yaşam									
Yemek/sofra hazırlama	Her gün	50.1	Hiç	24.7	Hf da 1-2	18.6	Hf da 3-4	6.6	<0.001
Çamaşır yıkama	Hf da 1-2 kez	57.6	Hiç	34.6	Ayda 1-2 kez	4.2	2-3 ayda bir	3.5	<0.001
Ütü yapma	Hf da 1-2 kez	43.3	Hiç	38.1	Ayda 1-2 kez	13.9	2-3 ayda bir	4.7	<0.001
Yaşam alanını düzenleme	Her gün	44.7	Hf da 1 kez	20.2	2-3 hf da bir	18.8	2-3 günde bir	16.2	<0.001
Evdeki iş bölümüne katkı	Kendi isteğiyle	70.6	İstendiğinde	14.8	Hiç	8.9	Uyarıldığında	5.6	<0.001
Tek başına evden çıkma	Her gün	61.2	Hf da 1-2 kez	23.1	Ayda 1-2 kez	8.7	Hiç	7.1	AD
Ulaşım araçlarını kullanma	Her gün	35.3	Hf da 1-2 kez	29.4	Ayda 1-2 kez	21.4	Hiç	13.9	AD
Eğlenti (Bireysel ve Toplumsal Etkinlikler)									
Spor amaçlı etkinlik yapma	Hiç	56.7	Hf da 1-2 kez	19.3	Ayda 1-2 kez	16.6	2-3 ayda bir	8.0	0.001
Tempolu yürüyüş	Hiç	40.0	Hf da 1-2 kez	24.0	Her gün	22.8	Ayda 1-2 kez	13.2	AD
Müzik dinleme	Her gün	57.6	Hf da 1-2 kez	21.6	Hiç	11.5	Ayda 1-2 kez	9.2	0.031
Gazete okuma	Her gün	40.5	Hf da 1-2 kez	23.8	Hiç	20.9	Ayda 1-2 kez	14.8	0.005
Kitap okuma	Hiç okumam	44.5	3-5 ayda bir kitap	29.6	Ayda 1-2 kitap	19.8	Hf da 1 kitap	6.1	0.005
Dikiş/dantel/tamir işleri	Hiç yapmam	49.2	Ayda 1-2 kez	22.1	Hf da 1-2 kez	16.5	Her gün	12.2	<0.001
Tavla/satranç/okey oynama	Hiç oynamam	42.8	Ortam olursa	38.1	Hf da 1-2 kez	10.6	Ayda 1-2 kez	8.5	<0.001
Yap-boz/bulmaca	Hiç yapmam	49.9	Ayda 1-2 kez	29.6	Hf da 1-2 kez	13.6	Her gün	6.8	AD
Günlük TV izleme	1-2 saat	32.7	2-4 saat	31.8	4 saatten fazla	19.5	1 saatten az	16.0	AD
Günlük internet kullanımı	2 saatten az	32.5	4 saatten fazla	24.0	Hiç	23.3	2-4 saat	20.2	AD
Sinema/tiyatroya gitme	Hiç	41.9	2-3 ayda bir	32.9	Ayda 1-2 kez	21.6	Hf da 1-2 kez	3.5	AD
Sergi/seminer/müzeye gitme	Hiç	57.8	2-3 ayda bir	24.0	Ayda 1-2 kez	7.1	Hf da 1-2 kez	1.2	AD
Kafe/çay bahçesine gitme	Hf da 1-2 kez	31.5	Ayda 1-2 kez	26.1	2-3 ayda bir	21.6	Hiç	20.7	<0.001
Restoranda yemek yeme	2-3 ayda bir	39.3	Hf da 1-2 kez	26.6	Ayda 3-4 kez	18.6	Hiç	15.5	<0.001
Spor etkinliklerine gitme	Hiç	61.4	2-3 ayda bir	14.6	Ayda 1-2 kez	12.5	Hf da 1-2 kez	11.5	<0.001
İlgi duyduğu yerleri gezme	2-3 ayda bir	40.7	Ayda 1-2 kez	29.9	Hiç	18.4	Hf da 1-2 kez	11.1	<0.001
İbadethaneye gitme	Dini günlerde	45.4	Hf da 1-2 kez	23.3	Hiç	19.8	Her gün	11.5	0.005
Dans etkinliği	Hiç	85.2	Özel anlarda	10.8	Ayda 1-2 kez	2.6	Hf da 1-2 kez	1.4	AD
Kişilerarası İlişkiler									
Yakın arkadaş sayısı	4 üzeri	67.8	2-3 kişi	21.6	1 kişi	6.4	Hiç	4.2	AD
Arkadaşlarıyla etkinlik yap.	Hiç	32.9	Ayda 1-2 kez	27.1	2-3 ayda bir	26.1	Hf da 1-2 kez	13.9	AD
Berber yaşadığı kişilerle etkinlik yapma	2-3 ayda bir	38.8	Ayda 1-2 kez	34.8	Hf da 1-2 kez	15.3	Hiç	11.1	AD
Akrabalarıyla görüşme	Hf da 1-2 kez	40.5	Ayda 1-2 kez	30.6	Önemli günlerde	25.6	Hiç	3.3	0.001
Yakınlarıyla sorunlarını pay	Çoğu zaman	43.8	İhtiyaç duyarsam	34.6	Sorulursa	14.4	Hiç	7.1	0.034
Sevgili/eş	Var	72.0	Yok	28.0					AD
Üye olunan dernek sayısı	Hiç	77.4	1 tane	17.9	2-3 tane	4.0	4 üzeri	0.7	AD
İş / Meslek Yaşamı									
Çalışma durumu	Düzenli iş	63.5	Yok	26.6	Geçici işler	5.9	Akraba yanı	4.0	<0.001
Günlük çalışma süresi	8 saatten fazla	39.8	6-8 saat	28.7	4-6 saat	2.6	4 saatten az	2.4	AD
Mesleki amaçlı kursa katılma	Hiç	80.0	1 kez	15.3	2-3 kez	4.0	4 üzeri	0.7	AD

*Kruskal Wallis Testi; AD: Anlamlı Değil; Hf:Haftada

Sonuç olarak, en azından araştırma yapılan örneklemeledeki toplum kesitinde, bazı alışkanlıkların cinsiyet farkı gösterdiği, bazı alışkanlıkların ise sıklığının çok az olduğu saptandı. Grubun çoğunun (%61) evli olmasının alışkanlıkların dağılımını etkilemiş olma olasılığı yüksektir. Düzenli bir işte çalışma, spor etkinlikleri, kafe-çay bahçesi, restoran, gezi ve ibadethane gibi alışkanlıklar erkek cinsi ile ilişkilendirirken, yemek-sofra hazırlama, çamaşır yıkama, ütü yapma, yaşam alanını düzenleme ve evdeki işbölümüne katkıda bulunma gibi alışkanlıklar kadın cinsi ile ilişki göstermiştir. Çalışma, kadının ev işlerinde erkeğin ise dış işlerde konumlandığı geleneksel toplum yapısına uyan bir örneği ortaya çıkardı. Dans etkinliklerine katılımın (%15) ve bir derneğe üye olma sayısının (%23) çok az olması ile gazete okumanın erkek cinsi, kitap okumanın ise kadın cinsi ile ilişkilendirilmesi ilginç bir bulgu olarak değerlendirildi.

Çalışma bireysel ve toplumsal alışkanlıkları çok yönlü değerlendirmesi açısından ülkemizde yapılmış ilk çalışmadır. Bununla birlikte yalnızca Kocaeli’de yaşayan bireylerin özelliklerini yansıtmaması açısından tüm ülkeyi temsil etmeyeceği düşünülebilir. Ayrıca okuryazar olmayanların alışkanlıklarını içermemesi de çalışmanın kısıtlılığı olarak değerlendirilebilir.

Kaynaklar

1. Burns T, Patrick D. Social functioning as an outcome measure in schizophrenia studies. *Acta Psychiatr Scand*. 2007; 116:403-418.
2. Bullinger M. Quality of life – definition, conceptualization and implications: A methodologists view. *Theor Surg*. 1991; 6:143-148.
3. Mueser K, Tarrier N. The Handbook of social functioning in schizophrenia. Boston: Allyn& Bacon, 1998.
4. Liberman RP. Recovery From Disability, Manual of Psychiatric Rehabilitation. Washington, DC., American Psychiatric Publishing, Inc., 2008.
5. Priebe S. Social outcomes in schizophrenia. *Br J Psychiatry* 2007; 191(suppl. 50):15-20.
6. Bullinger M, Schmidt S, Naber D. Cross-cultural quality of life research in mental health. In: Quality of life impairment in schizophrenia, mood and anxiety disorders. New perspectives on research and treatment. Eds: Ritsner MS, Awad AG. Springer, 2007:67-98.
7. Birchwood M, Smith J, Cochrane R, Wetton S, Copestake S. The Social Functioning Scale. The development and validation of a new scale of social adjustment for use in family intervention programmes with schizophrenic patients. *Br J Psychiatry* 1990; 157:853-859.
8. Lehman AF. A quality of life interview for the chronically mentally ill. *Evaluation and Program Planning* 1988; 11:51-62.
9. Heinrichs DW, Hanlon TE, Carpenter WT. The quality of life scale: an instrument for rating the schizophrenia deficit syndrome. *Schizophr Bull* 1984; 10:388-396.
10. Llorca P-M, Lançon C, Lancrenon S, Bayle F-J, Caci H, Rouillon F, Gorwood P. The “Functional Remission of General Schizophrenia” (FROGS) scale: Development and validation of a new questionnaire. *Schizophr Res* 2009; 113:218-225.
11. Morosini PL, Magliano L, Brambilla L, Ugolini S, Pioli R. Development, reliability and acceptability of a new version of the DSM-IV Social and Occupational Functioning Assessment Scale (SOFAS) to assess routine social functioning. *Acta Psychiatr Scand* 2000; 101:323-329.
12. Saunders M, Lewis P, Thornhill A. Research methods for business students. Fifth edit. Essex, Pearson Education, 2009:210-255.
13. Türkiye İstatistik Kurumu [TÜİK] Haber Bülteni. Eğitim Durumu. [URL] <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri>. 2011.
14. Türkiye İstatistik Kurumu [TÜİK] Haber Bülteni. Nüfus ve Konut Araştırması [URL] <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri>. 2011.
15. Türkiye İstatistik Kurumu [TÜİK] Haber Bülteni. Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması [URL] <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri>. 2016.